

B e s z á m o l ó

a Miskolci Bányász Sportkör Természetjáró és Karsztkutató
osztály 1964. I. féléves munkájáról.

A tárgyi időszakban tovább-folytattuk a Bükk-hegység Kiss Fensík-i és Kurtabérc-i területeinek komplex kutatását. Munkánk eredményéről az alábbiakban számolunk be:

Kiss Fensík-i tevékenységünket terepbejárásokkal kezdtük meg. A hóborította tebek, víznyelők, szemrevételezése különösen a Soros tebek és az Udvarkői barlang környékén szolgáltatott igen értékes adatokat számunkra. A terület ezen szakaszain több nyelő-ponton a havat megolvadt állapotban találtuk, mely jelenség, barlangi kapcsolatra utaló nyitott szellőző aknákra enged következtetni. Megfigyeléseink megerősítették azon korábbi nézetünket, mely szerint a Soros teber - Válintkereszt vonaltól keletre, Felső forrásig alkalmas haránt és hossztorések mentén, nagyjából Ny-K-i csapás irányu nagyméretű barlangrendszer húzódik, mely vízfeltárás, s idegenforgalmi szempontból egyaránt, a Bükk-hegység egyik legértékesebb rendszerének tekinthető.

1963. november-december hónapokban a Szakosztályunk által a tárgyi területi K-i szakaszán feltárt "Vénusz" és "Öztebri" barlangokat ezen óriás-barlang egyik mellékágához tartozóknak kell tekintenünk. Így ezen feltárások jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy a Kőlyuk barlangok és a Felső-forrás közötti terület tektonikájára, hidrológiájára, s egyéb összefüggéseire fényt derített. (Az elkészített dokumentációs anyagot terjedelmére való tekintettel e beszámolóban nem ismertetjük, ez lehetőség szerint a Karszt és Barlang című folyóiratban fog megjelenni. A feltárt két barlang térképezése, képződményeinek, járatszakaszainak fényképezése meg történt.)

A tapasztalatokat összegezve megállapítható, hogy a Vénusz barlang, mely a térképen a Kőlyuk barlangtól DK-i irányban kb 350 m-nyire jelzett tisztán K-i sarkánál fellelhető tebek alól ÉK-i lejtéssel indul, majd elérve az Öztebri irányából DK- felé húzódó völgy tebei által jelzett fővizgyűjtő vonalat, feltételezhetően itt egyesül az Öztebri barlang szifon utáni szakaszaival, s ezt követően haránttorések mentén Felső-forrás felé veszi útját. A két barlang kapcsolatát biztosító főjáratot nem sikerült feltárnunk, mivel az Öztebri barlang II. szifonjában iszapátány teszi lehetetlenné a továbbjutást, a Vénusz barlang alsó barlangjában pedig vízes szifonok állították meg bennünket, itt a hóolvadást követően több alkalommal víz megfigyeléseket végeztünk, s megállapítottuk, hogy az áradmányi vizek alsó barlangból való levonulása igen lassú, így szűk járat- szakaszokkal, vagy erősen feliszapolt szifonokkal kell a további feltáróknak számolnunk.

Ezt követően újabb kísérletet tettünk a Vénusz barlangtól ÉK-re a feltételezett főjárat egyik időszakosan aktív nyelőjének kibontására. Itt kezdeti szűk szakaszokat követően egy tágas 4 m mélységű aknába jutottunk, amit szűkület követett, ezen átjutva nagyobb bontási munkálatokat kellett volna kezdeményeznünk, a kitermelt anyag elhelyezésére, azonban nem nyílt lehetőség, így ezen munkahelyet kénytelenek voltunk feladni. A területen történő esetleges újabb feltárások a továbbiakban még igen szép eredményeket szolgáltathatnak.

A két barlang legszembevetőbb különbözősége, jellegében nyilvánul meg. Az Őztebri barlang ugyanis tipikus hasadék barlang, járat-szakaszai keskenyek, igen nagy magasságúak, bükki jelleget mutatnak. A Vénusz barlang járat-szakaszai azonban túlnyomórészt eróziós jegyeket tükröznek, ~~amint~~ az egyes járat-szakaszokban található 5-10 cm átmérőjű kvarckavicsokkal kell elsősorban kapcsolatba hoznunk.

A barlangban tapasztaltakat közreadva szeretnénk a további kutatásokat elősegíteni, melyre a Kiss Fensik ezen szakaszán belátható időn belül nem fog lehetőségünk nyitni. Nagyobb-arányú feltáró kutatások kezdeményezése esetén ~~amint~~ azonban igen körültekintően kell dolgozni, mivel ezen terület közvetlen kapcsolatban van az ivóvízellátási célokra foglalt Felső forrással, s ezért a víz mindennemű elszennyezésétől óvakodni kell.

A tervezett Forrás-völgy-i víztároló szempontjából jelentős megfigyeléseket eszközöltünk. A tároló helyén a Középporrásí rét Ny-i részén megtaláltuk a Felső-forrás árvizi túlfolyóját, mely nagy kiterjedésű mésztufa kupból tör felszínre, bizonyosságul annak, hogy a tároló teret képező völgy-szakasz esetleges barlangjáratai teljesen eltömődtek, s ezért végzi a felszínre jutó víz a nagyfokú tufa lerakó tevékenységet.

A téli időszakban tett megfigyeléseink alapján, a Kiss Fensik legnagyobb kiterjedésű barlang-rendszerének feltárását, a terület kulcsfontos helyzetét elfoglaló Udvarkői viznyelő barlang megbontásával folytattuk. A nagyméretű barlangterem felszakadása révén keletkezett nyelőkráter alján hatalmas mennyiségű törmelék anyag helyezkedik el. Ennek ellenére a falak mentén nem látszik teljesen reménytelennek a barlang további nyitott szakaszainak feltárása. A munkát 3 ponton kezdtük meg. A bontás során hasadékszerű járat-szakasz jelentkezett, mely később járhatatlanná szűkült. A tapasztaltak arra engednek következtetni, hogy kutató aknáikkal nagyobb mélységekben kell a folytatást keresnünk.

A terület ismert barlangjainak régészeti vonatkozásait, csupán külön tanulmány keretében lehetne ismertetnünk. Amint azonban feltétlenül le kell szögeznünk, hogy a Kiss Fensik barlangjaiban már az időszerűségünk előtt mintegy 30-35 ezer esztendővel ezelőtt itt élő "Kőláncos medvevadászok" is menedéket kerestek ~~amint~~ a hideg, s a vadállatok támadásaival szemben. A régészektudatóknak ugyancsak e területen a Fensik EK-i peremének letörésénél az ivóvízellátási célokat szolgáló Gallya-forrás felett emelkedő hegyoldalból nyíló, Lambrecht Kálmán barlangban, sikerült megtalálniuk a Bükk hegység, s egyben országunk legrégebbinek mondható leletét, a mintegy 150 ezer esztendővel időszerűségünk előtti mousteriai ősember hagyatékát. Napjainban, mikor a Kiss Fensik kutatóinak bontó-csákányai a folytatás felfedezése reményében a barlangok kitöltésébe vág, nem szabad, hogy szemelől tévesszék, hogy az esetleges leletekkel szemben a legnagyobb körültekintést, és elővigyázatot kell tanúsítani, mivel avatatlan kezek már az eddigiekben is mérhetetlen károkat okoztak, rendszertelen turkálásaikkal.

A tárgyi időszakban Kiss Fensik-i munkáinkon kívül folytattuk a kurtabérci Bányász barlang aknarendszerének további feltárását. A feltárás szempontjából igen kedvezőtlennek tekinthető, hogy az akna nagy szelvényvel indul, s így a törmelék mindvégig akadálytalanul jutott a mélyebb szakaszokba. A jelenlegi feltárás 8-9 fő állandó részvételét igényeli. Emiatt több alkalommal létezám hiá-

nyában kénytelenek voltunk a terület egyéb feltárási lehetőségeit megvizsgálni. Elsőként a Kurtabérc-i munkaházról Ny-i irányban fellelhető "Keringő" víznyelő-tebret bontottuk meg. A teberfenék több pontján kutató aknákat mélyítettünk. Az aknában a nyirok öszletben hasadási irányok voltak tapasztalhatók, melyek feltehetően nyitott üreg húzásából adódtak. A szálkőzetet azonban ennek ellenére egyik aknában sem sikerült megtalálnunk, így ezen kutatási ponton jelen körülmények között a munkálatokat nem kívánjuk folytatni. Ezen ponttól ÉK-re kb 500 m-nyire fellelhető sziklás hegyoldalban kisebb víznyelőként szolgáló horpadásra lettünk figyelmesek. 5-6 m³-nyi kötömeg megmozgatása után egy a felszint erősen megközelítő kb 10 m hosszúságú terembe jutottunk, mely egy ÉK-DNy-i irányú hasadék vonalában keletkezett. A terem fenekén az összeékelődött kötörmelék között két kutatónak sikerült mintegy 4 m-nyire lehatolni. A további feltárást azonban igen nagy körültekintéssel, a legkisebb kőzetmozgás megindítása nélkül kell végezni, mivel a kutató-akna fölött, a barlang mennyezetén lazán felékelődött több tonnányi sulyu kötömb helyezkedik el, mely a ~~(barlangban való tartózkodást és a)~~ kutatók személyi biztonságát erősen veszélyezteti. Emiatt az eddig feltárt barlangrész méltán érdemelte ki a "Félelmek" barlangja elnevezést. A további feltárást, a kezdeti méretekből ítélve nagyobb vízrendszer felfedezéséhez vezethetnek.

Augusztus hónapban 2 hetes kutató tábozást tervezünk, mely időszakban Kurtabérc-i és Galuzenyai feltárást szeretnénk folytatni. A fenti munkáinkkal párhuzamosan megkezdjük a korábbiakban feltárt bükki barlang feltárást, leírását stb. Ezen adatok egy a későbbiekben elkészülő 1:10,000 méretű térképre fognak felkerülni, s így várhatóan így értékes támpontokat kapunk a Bük tektonikájának és hidrológiájának megismeréséhez.

Miskolc, 1964. június 17.

Várszegi Sándor
titkár

Jó szerencsét!

Kositzki József
elnök